

אוצר הנפש

** *		
20:07	18:49	י-ם
20:10	19:13	ת"א
20:11	19:02	חיפה
20:08	19:12	ב"ש

עלון שבועי בענייני תורת הנפש ותיקון המדות משיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט"א

אוצר קצו

"כל הזהיר בדרך ארץ זוכה לראות בנחמה"

יש מאמר חז"ל שמובא בשל"ה ובראשית חכמה ש"כל הזהיר בדרך ארץ זוכה לראות בנחמה" – דרך ארץ היא סגולה לראות בנחמה. מאיזה פסוק לומדים זאת? בסוף פרק נ' בתהלים כתוב "ושם דרך אראנו בישע אלהים" – מי ששם את אורחותיו. הפסוק הראשון היה "דרך עץ החיים" וכאן עוד פסוק של דרך שמתפרשת דרך ארץ, ממנו לומדים שכל מי שיש לו דרך ארץ רואה בנחמה.

יש כוונה אחת, במיוחד של הדור שלנו – כך אומר הרבי – שבאשר עושים מצוה מכוונים שהיא "להביא לימות המשיח". בכל

כדי שתהיה הנחמה, תכלית כל המצוות, צריך להיות בדרך ארץ

מצוה שעושים יש ממד, כוונה פנימית, של קידום הגאולה. לחיות כל הזמן באוירה של "להביא לימות המשיח" – שכל מה שאני עושה הוא בשביל נחמה, בשביל "נחמו נחמו עמי", כל המצוות. ממילא הכוונה יותר גדולה מהמצוות. הוא אומר שהנחמה תלויה בדרך ארץ. כדי שתהיה הנחמה, תכלית כל המצוות, צריך להיות בדרך ארץ.

אוצר הרמז

תפילה בראש או תפילה בסוף

"ואתחנן" בגימטריא תפלה – חז"ל אומרים שהתפלה היא רק לקראת הסוף, ואור החיים הקדוש אומר שהתפלה היא בהתחלה. מיד כשאתה מרגיש שמהו לא טוב הולך לקרות, אפילו בעוד ארבעים שנה, צריך מיד להתפלל לבטל את הגזרה.

(יא-יג מנחם אב עט)

אוצר הפרשה

"אין עוד מלבדו" ו"אין עוד"

בפרשת השבוע ישנם שני פסוקים קשורים – קודם כתוב "אתה הראת לדעת כי הוי' הוא האלהים אין עוד מלבדו" וכעבור כמה פסוקים כתוב "וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". רואים שיש ודאי קשר בין הפסוקים, וצריך להבין את היחס ביניהם. החוזה מלובלין, מדבר רק על הפסוק השני – אבל מתוך דבריו יובן גם איך הוא מפרש את הפסוק הראשון.

בפשט, הפסוק הראשון מתאר את החוויה שהיתה לנו במתן תורה, "אתה הראת" בגילוי מלמעלה, בלי עבודה של האדם. הפסוק השני הוא לא תיאור אלא ציווי בהווה שדורש עבודה – "וידעת היום והשבת אל לבבך", התבוננות המעוררת את מדות הלב, עיקר עבודת ה'. צריך להתבונן "כי הוי' הוא האלהים" – איפה? "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת וגו'".

אף שהוא מפרש ש"בשמים ממעל" היינו עליה לדבקות, "רצוא", יחסית לפסוק הראשון כל הפסוק השני הוא "שוב" – זהו היחס בין שני הפסוקים, י לעומת הוה, כנ"ל. היחס בין שני הפסוקים הוא דוגמה חשובה בתורה ל"רצוא ושוב": "אין עוד מלבדו" אין אפילו "שמים" – האדם רץ ממש לעצמות, אפילו לא לגילוי של "רוממות א-ל בעולמות העליונים". הפסוק השני הוא "שוב", שבו גופא יש שתי מדרגות, שמים וארץ. העילאה היא עולם הבריאה, מציאות מסוימת של יש, כבר לא אין. ה"רצוא" האמתי הוא "רצוא" של אין, "אין עוד מלבדו", אין שמים, אין ארץ, רק ה' – "גאט איז אלץ" ('ה' הוא הכל').

רבי אייזיק מסביר שה"רצוא ושוב" של עצם הנשמה הוא "גאט איז אלץ, אלץ איז גאט" ('ה' הוא הכל, הכל הוא ה'). בפסוק הראשון אין שום מציאות חוץ מה' – ה' הוא הכל. בפסוק השני יש מציאות אבל הכל ה' – השמים, הארץ וגם החלל הפנוי. ב"שוב" יש גם שמים וגם ארץ, גם עליה וגם ירידה, אבל סך הכל זהו "שוב" – כמו שכתוב בפרק הראשון של הלל, "המשפילי לראות בשמים ובארץ", בשביל ה' גם שמים וגם ארץ הם ירידה, הם דורשים ממנו השפלה, "שוב". גם אצל האדם, עבודת התבוננות, גם העליה שבה, "בשמים ממעל", וגם הירידה שבה, "על הארץ מתחת", וגם ה"אין עוד", שלילת המותרות – הכל "שוב".

(י' מנחם אב פ"א)

אוצר התבונה

שלש דרכים לתיקון החורבן

אנחנו בשבע השבתות שלאחר תשעה באב, בהם צריך להקדיש את עצמנו להתבוננות איך עלינו להיות מעורבים בהבאת המשיח והגאולה. אומרים בתפלה "ומפני חטאינו גלינו מארצנו". כלומר, אנחנו אחראים על המצב העצוב של הגלות.

המקדש לא בנוי, הגאולה לא באה, כל העולם במצב לא מתוקן ויש צער וסבל בעולם כולו. השאלה הראשונה היא – 'את מי להאשים?' זהו הנושא שלנו היום – 'מי אשם?'. התשובה צריכה להיות 'אני אשם' – צריך לקחת אחריות על חטאינו ועל המצב שנוצר.

יש מאמר חז"ל מפורסם – "כל דור שאינו נבנה [בית המקדש] בימיו כאילו החריבו". בדרך כלל מצטטים "כאילו נחרב בימיו", אבל הלשון המקורי הוא "כאילו החריבו" – כאילו אותו דור (שהמקדש לא נבנה בימיו) החריב את המקדש, באופן פעיל (לא "נחרב" באופן סביל). לפעמים לא כתוב רק "כל דור" אלא "כל מי שבית המקדש לא נבנה בדורו כאילו החריבו" – אחריות אישית על כל פרט שהמקדש לא נבנה בימיו, כאילו הוא החריב את המקדש.

נחזור ל"מפני חטאינו גלינו מארצנו". מהם החטאים? חז"ל אומרים שהחטא הראשי בעקבותיו נחרב בית שני הוא שנאת חנם – שנאה בין אנשים ללא סבה. תיקון שנאת חנם הוא היפוכה הגמור – התשובה שתביא משיח היא אהבת חנם. אהבה שאין לה כל סבה, אהבה ללא תנאי, מתקנת את השנאה שאין לה סבה ותנאי. זו אמירה פשוטה על הדרך להביא את הגאולה – התחזקות באהבת ישראל ללא תנאים.

האם יש עוד דרך מעשית המוטלת עלינו להבאת הגאולה? בזהר כתוב שהגאולה תבוא "בחסד וברחמים" על ידי לימוד הזהר עצמו – רעיא מהימנא אמר לרשב"י, מחבר הזהר, "בהאי חבורא דילך... יפקון ביה מן גלותא בחדס וברחמים". 1500 שנה אחר כך, באופן עמוק יותר, ענה המשיח לשאלת הבעל שם טוב "אימתי קאתי מר?": "לכשיפוצו מעינותיך חוצה", הפצה עד חוצה שאין חוצה הימנו. לרשב"י נאמר שכדי להביא את המשיח בחדס וברחמים צריך ללמד את חכמת הזהר, ולבעש"ט המשיח אמר זאת עוד יותר פשוט וברור, כתנאי – אבוא רק כאשר נשמת התורה הפנימית תופץ החוצה

לכולם. זה דבר שני.

אצל הרבה אנשים במיוחד חסידים, הדבר הראשון שעולה לראש כששואלים מה צריך לעשות כדי להביא משיח הוא "יפוצו מעינותיך חוצה". בחטאינו חרב בית המקדש, וצריך להתחזק ולעשות ככל שביכולתנו להפיץ חסידות בעולם. אצל אחרים הדבר הראשון שעולה בראש – גם טוב מאד ונכון מאד – הוא שעלינו לאהוב את כולם. שני הדברים אינם זהים, אבל יש ביניהם יחס – פנימיות התורה מלמדת אותנו כיצד לאהוב את הזולת אהבה ללא תנאי. בכל אופן, אהבת חנם אין פירושה ללכת וללמד חסידות – היא משהו אחר.

יש גם תשובה שלישית, בחלק הנגלה שבתורה, לשאלה 'מה עלינו לעשות כדי להביא משיח?': הרמב"ם אומר בפשטות – והרבי מביא הרבה פעמים – "סוף ישראל בסוף גלותן לעשות תשובה ומיד הן נגאלין". כלומר, הגאולה תלויה רק בדבר אחד – תשובה.

תשובה דורשת חשבון נפש, היכן טעיתי על פי תורה, ותיקון עצמי. אם כל אחד יחשוב מה עשיתי לא נכון, ירגיש שטעה (הרגשה הנקראת חרטה בלב), יקבל ויבטיח

לעצמו לא לעשות שוב אותו חטא ויחיה את התשובה "עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם" – זו הדרך להביא משיח. זו תשובה בפשט, לפי ההלכה. צריך לשבת כמו שהרבה אנשים עושים לפני ראש השנה, או כל לילה לפני השינה – לעשות חשבון נפש ולהחליט שמחר בבקר אקום ואהיה אדם חדש.

לסיכום, אמרנו שלשה דברים שצריך לעשות כדי להביא משיח ולבנות את בית המקדש:

הראשון – להפיץ את אור פנימיות התורה. השני – לאהוב אחד את השני ללא תנאי. תיקון החטא בעטיו חרב בית שני הוא הדרך היחידה לבנותו מחדש. אהבה של כולם אינה חשבון נפש – האם לא התפללתי היום בזמן הנכון לפי שו"ע, או אפילו דברים יותר דקים שלא עשיתי כראוי.

השלישי – לפי נגלה, בפשט, צריך לעשות תשובה. המשמעות הפשוטה של תשובה היא אישית – תשובה על חטאינו והחלטה להתנהג טוב. אנחנו מדברים גם על 'תשובה ציבורית' – לעשות חשבון נפש על המצב המדיני-פוליטי ולקבל החלטה ציבורית שתהיה לנו מדינה על פי עקרונות התורה.

(כ"ה תמוז ע"ט)

התשובה
צריכה להיות
'אני אשם' –
צריך לקחת
אחריות על
חטאינו ועל
המצב שנוצר

אוצר הפתגם

מבלעדי התפלה הכל תפל [ועד שבא ממש לידי תפלות]. התפלה פועלת על כל שלשת הקווים של עבודת ה' – תורה, עבודה וגמילות חסדים – ומחדשת בהם את הטריות וטוב הטעם.